

Johdanto

Tarkastelen tässä tutkielmassa Clemens Aleksandrialaisen (n. 150–215) *Paedagogos*-teosta (lat. kasvattaja), joka on yksi merkittävimmistä kirjoittajan säilyneistä teoksista. Tärkeitä ovat myös kehotuspuheista koostuva *Protrepticus* sekä kahdeksan kirjaa käsittävä *Stromateis*. Clemensin nimestä ja hänen teoksistaan käytetään vakiintuneita¹ kirjoitusasuja

Tutkimustehtävänä mulla tässä on selvittää, millaista kristillistä elämäntapaa *Paedagogus* edustaa. Tutkimusongelmana on, miten Clemens erottaa toisistaan kristilliset ja ei-kristilliset tavat ajatella ja toimia (erotuksena esimerkiksi stoalaisista vastaavista). Samalla on tarkasteltava Clemensin antropologiaa sekä filosofian ja teologian suhdetta ja näiden käsitteiden sisältöä sekä Clemensin kohdalla että yleisellä tasolla, jotta asiasta saataisiin mahdollisimman eksaktisti selvää. Koska *Paedagogus* on kirjoitettu kilvoituselämän oppaaksi, myös teoksen retoriikkaan ja argumentointitapoihin kiinnitetään huomiota. Tutkielma vastaa kysymykseen, mitä Clemens Aleksandriasta opettaa *Paedagogia*-teoksessaan kristillisestä elämäntavasta.² Lisäksi etsitään vastauksia moniin muihinkin kysymyksiin.

Tutkielman lähde on *Paedagogus* ja käytetty tekstieditio on *Le Pedagogue*, joka on ilmestynyt kolmena niteenä ranskalaisessa sarjassa Sources Chretiennes (SC). Edition teksti on helposti saatavilla tietokannassa *Thesaurus Linguae Graece* (TLG).³ Uusimman edition on tehnyt Miroslav Marcovich vuonna 2002.⁴ Clemensin muihin teoksiin viitataan tutkimusaiheen kannalta relevantein osin, viittaukset on suurelta osin valikoitu tieteellisesti tutkimuskirjallisuuden perusteella. Teoksen englanninkielisenä käännöksenä on käytetty teosta *Christ the Educator*, jonka on kääntänyt Simon. P. Wood. Käännös on kuitenkin paikoin hyvin vapaa. Se on ilmestynyt kuuluisassa ja tunnetussa sarjassa The Fathers of the Church (FC, suon. kirkon isät) vuonna 1954.⁵

Tutkielman metodi on systemaattinen analyysi. Käymällä *Paedagogusteos* lähiluvun avulla huolellisesti läpi ja sijoittamalla se historialliseen kontekstiinsa sekä arvioimalla sen asemaa Clemensin säilyneiden tekstien kokonaisuudessa päästään tarkastelemaan Clemensin ajattelun kantavia rakenteita. Teoksen rakennetta, lähteitä, sisältöä, käsitteitä ja argumentaatiota sekä teoksen kantavia periaatteita ja johtomotiiveja analysoimalla valotetaan varhaisen kristityn kirjoittajan teologiaa ja tarkasteltavan teoksen luonnetta, peruseriaatteita, käytännön sisältöjä ja dogmaattisia oppeja. Nämä molemmat suhteutetaan oman aikansa filosofisteologiseen kontekstiin ja arvioidaan sellaisista lähtökohdista käsin. Sisällönanalyysin avulla muodostettava tutkielman dispositio on

¹ Käytäntö palautuu J.-P. Mignen toimittamaan tekstikokoelmaan *Patrologia graeca*, Clemensin teokset ovat sarjan niteissä 8-9.

² SC 70, 108, 158. Tekstin ovat editoineet M. Harl, H.-I. Marrou, C. Matray ja C. Mondésert.

³ Tietokannan [www-osoite on http://www.tlg.uci.edu](http://www.tlg.uci.edu).

⁴ Marcovichin *Pedagogus*-editio on julkaistu Brillin *Vigiliae Christianae* -sarjassa numerolla 61 tai 45 TARKISTA!!!. Toisin kuin Sources Chretiennes -sarjan tekstiin, Marcovichin editioon kuuluu kriittinen apparaatti.

aineistolähtöinen ja antaa mahdollisuuden tarkastella tutkimusaineiston painopisteitä kriittisesti ja osin myös aiemmasta tutkimuksesta poikkeavasta näkökulmasta.

Tutkielma jakautuu johdannon jälkeen ”Kirjoittaja, teos ja konteksti” -nimiseen taustalukuun, jonka jälkeen se etenee siten, että ensimmäisessä pääluvussa käsitellään *Paidagogos*-teoksen, erityisesti sen ensimmäiselle kirjalle, keskeistä jumalallistumisen (theosis⁵) teemaa sekä siihen liittyviä tärkeitä käsitteitä, esimerkiksi antiikin filosofialle ja ajattelulle keskeistä 3%*(-käsitettä. Luvun aihepiiristä on tarjolla runsaasti relevanttia ja hyödyllistä tutkimuskirjallisuutta.⁶ Tämä kertoo siitä, että teema on tällä hetkellä muotia tutkimuksessa.

Toisessa pääluvussa käsitellään teoksen opetusta kristillisen elämän praksiksesta. Luvussa esitellään ja analysoidaan *Paidagogos*-teoksen toisessa ja kolmannessa kirjassa annettuja käytännön elämän ohjeita. Luvun aihepiiristä ei ole saatavilla kovin hyödyllistä kirjallisuutta. Viitteet Clemensin antamiin käytännön ohjeisiin ovat tutkimuskirjallisuudessa usein sattumanvaraisia. Ne ovat tutkimushistoriassa jääneet teoreettisempien aiheiden varjoon. Kolmannessa pääluvussa keskitytään arvioimaan suhdetta, joka Clemensin teoreettisen jumalallistumis- eli *theosis*-opetuksen ja hänen käytännön elämän ohjeidensa välillä on. Lukuun sisältyy myös tutkimushistorian arviointia. Tutkielman loppuksi esitetään johtopäätökset. Bibliografian yhteydessä luetellaan ja avataan myös tutkielmassa käytetyt lyhenteet. Hauskoja lukuhetkiä!

Lähteet

Le Pedagogue. Texte grec, 3 vols. (Sources Chretiennés 70, 108, 158) ed. M. Harl, H.-I. Marrou, C. Matray, and C. Mondésert. Paris: Les Editions du Cerf (1:1960; 2:1965; 3:1970). 1: 108–294; 2: 0–242; 3: 12–190.

Kirjallisuus

Pujiula, Martin: Körper und christliche Lebensweise: Clemens von Alexandria und sein Paidagogos. Diss. Millennium-Studien zu Kultur und Geschichte des ersten Jahrtausends n. Chr., 9. Berlin: de Gruyter, 2006.

Russell, Norman (2004). *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*. Oxford: Oxford University Press.

⁵ Russell 2004.

⁶ Ks. Russel 2004; Kharlamov, *Theosis*.